

& inaudita, sed vt vetera recognosces. Adde quod Augustini tuumq; scribēdi institutum eodem propē modū videntur pertinuisse. Nā vt tu contra Babyloniam pro meliore illa scripsisti Roma, ita & Augustinus contra Babyloniam illam veterem Romam Christianam & sanctiorē defendit. Congruit & magnitudinē tuę nō opus meū, sed Augustini, sub quo ipse delitescō, siue author spectetur, siue materia operis. Author est Augustinus vir deum immortalē q̄ sanctus, q̄ doctus, quale specimē columenq; respicit. Christianę quo vno multis ritib; multis statutis, morib;, ceremonijs pijs ac venerandis est illa innixa, nec iniuria. Fuit enī in vito illo studiū vberimū, cognitio sacrarū scripturarū exactissima, iudiciū acre & extensum, ingeniū ad miraculū acutum. Fuit ipse syncerioris pietatis diligentissimus propugnator, morib; māfuetissimis & ad charitatē Euangelicā effectis atq; expressis, vitæq; integritate factitateq; insignis & adorandus: quę omnia persequi ne volumine quidē iusto possis, nedū epistola. Bene quod de scriptore agimus omnib; noto tibi etiā familiari. Iā opus nō est de filijs Niobe, quod aiunt, aut de portis Thebarū: non de sarciedis vestibus, aut parandis voluptatibus, nō de agro colendo: quę alioqui argumēta magnis sunt quoq; regibus dedicata, sed de vtraq; ciuitate mundi & dei, quibus angeli dæmones, hominesq; vniuersi continemur: vt natæ, vt educatæ sint: vt adoleuerint, quō tendant, & quid vbi ad metam percurrerit, facturæ. quæ vt explicet, nihil neque prophanæ prætermisit eruditionis, neq; sacræ, quod non attingat, & exponat. Romanorū res gestas, deos, sacra, & ceremonias, philosophorum placita, celorum terræq; tū angelorum, dæmonum, hominū originē. Hinc quibus initijs populus dei creuerit, & quomodo vsq; ad Christum dominum deductus est: tum duæ ciuitates cōparantur, dei & mūdi, re gnæq; adducuntur Assyriū, Sicyonium, Argiuū, Atticū, Latinū, Persicū. Post hæc quid de Christo vates & ethnici & Iudæi prædixerint. Iam dicturus de vera fœlicitate, opinioes veterum philosophorū de illa confutat & refellit. Deinceps vt venturus sit Christus de bonis malisq; pronūciaturus iudex viuorum & mortuorū. Ad hæc de sceleratorū supplicijs. Postremo de gaudijs piorū & æterna fœlicitate. Atq; hæc omnia miro ingenio, maximo acumine, eruditione excultissima, stilo mundo & extenso, qualis authorem per omne disciplinarum scriptorūq; gen; versatum exercitumq; & res illas magnas & præstātiss. & eos quibuscum disputabatur, decebat: Leges itaq; clarissime & optime rex ijs horis, quas tu immensis regni negotijs atq; occupationibus

suffuratis, vt literis & ingenij cultui impēdas, simul nostros cōmētarios degustabis: de quibus licet mihi dicere, qđ Ouidi; de suis fastorū libris dixit, quū eos Germanico Cæsari mitteret: Pagina iudiciū docti subitura mouet Principis, vt Clario missa legenda deo. Quos si tibi nō displicuisse sensero, nihil verebor, ne parū alijs probētur. Quis enī adeo impudēs sit, vt à tā exacto iudicio dissentire nō erubescat? Quod si qs audeat, tua tamē vel tacita mihi patrocinabit authoritas. Vale optime rex, & Viuē tibi addicis. quouis loco numerā, modo inter tuos. Louanij, Nonis Iulijs. 1522.

IOANNIS LODOVICI VI-
uis Valentini in suos cōmentarios
ad libros de ciuitate dei D. Au-
relij Augustini Præfatio.

QVANDO de Augustino depeius opere quantū quidē videbatur, sumus locuti, nunc cum lectore ipso aliquāto familiaris de hisce meis cōmentarijs libet paulisper commētari. Erasmus Roterodam; vir adeo laudatus à plurimis, vt ad eum gloriæ cumulum nihil sit mea de illo prædicatio aut perparū additura, quū post Hieronymum & Cyprianū recognitos Augustinum quoq; eundem in modum per purgare decreuisset, Nec vni ipsi vacaret tantum operum librorumq; obire, alijs quoq; magnis & præstantibus rebus occupato, alios sibi adiūxit siue operis locos, siue ministras inter quos me etiā asciuit: quumq; alijs quōd eorū esset & amplior eruditio, & ingeniū fœlicius, & diligētia dexterior, grauiora mādasset, atq; maiora, mihi libros attribuit de ciuitate dei duos & viginti: quod opus bona ex parte tū rerum gestarum fabularumq; narrationibus, tum disputationibus philosophicis consumeretur: quibus rebus bonam ætatis partē videbamur impēdisse, magno quidē conatu ac voto, vtinā pari successu. Theologica tæcti multa inerant, tamē nō ita forsā, vt alijs libris crebra, quanq; ab hac etiam sacrosācta disciplina nunq; alieni fuimus, quantum per etatem nostram, & aliarum artium, quę nos mirifice ceperunt studia, licuit. Neq; vero sic sum ad hoc ipse munus electus, tanq; optime rem executurus, sed ne profusus nullus esset, qui hoc ageret, reliquis Erasmi amicis alijs i alias res intētis. Ac, vt verū fatear, arripui opus ab Erasmo oblatū auidissime, pollicitus me postremā cōmentarijs impositurū manū ante secundū mēsem aut tertiu. Nā meminera me olim aliquot ei; operis volumina legisse, quæ mihi nec admodum erat vlla mēdosa, & satis facilia: ac eiufmodi,